

Simulatie van een meerderheidsstelsel in België

door Luc HOLVOET,

Assistent aan de afdeling Politologie
van de Katholieke Universiteit te Leuven.

★

Ieder democratisch land heeft zijn eigen wijze om zijn volksvertegenwoordiging aan te duiden en ook zijn eigen manier om het land te regeren. Dat tussen beide -nl. het toewijzen van de zetels aan verschillende partijen en wijze waarop een regering is samengesteld en aan de macht komt — een sterke band bestaat is voor ieder die ietwat met verkiezingssystemen vertrouwd is, duidelijk (1). In ons land wordt sedert de wet van 23 december 1899 het stelsel van de evenredige vertegenwoordiging toegepast. De grondwetsherziening van 1921 heeft zelfs dit kiesstelsel grondwettelijk vastgelegd in artikel 48 dat stelt dat « De verkiezingen geschieden volgens het stelsel van evenredige vertegenwoordiging dat door de wet wordt vastgesteld » waardoor dit stelsel niet zo maar met een eenvoudige wet te veranderen is.

Het is bijgevolg duidelijk dat het in de volgende bladzijden slechts om een simulatie kan gaan zonder direkte relevantie t.a.v. het Belgische politiek bestel maar waardoor niettemin het belang en de consequenties van een kiesstelsel t.a.v. een gesegmenteerde samenleving als de Belgische kunnen worden aangetoond.

Hiermee is dan ook gezegd dat de grondwettelijke beveiliging van het systeem van evenredige vertegenwoordiging niet zonder belang is daar verkiezingssystemen alles behalve neutraal zijn ten opzichte van de manier waarop het politieke leven zich in een bepaalde natie ontwikkelt.

Achter ieder verkiezingssysteem steekt een bepaalde visie op de parlementaire democratie. Bij de evenredige vertegenwoordiging heeft men

(1) Zie hiervoor M. DUVERGER, *L'influence des systèmes électoraux sur la vie politique*, Parijs, 1950, pp. 11-68.

een min of meer, alnaargelang het gebruikte systeem van evenredige vertegenwoordiging, korrekte weergave van de opinies die leven bij de verschillende lagen van 's lands bevolking. Een dergelijk systeem kan (2) aanleiding geven tot een menigvuldigheid van relatief kleine partijtjes met de daaruitvoortvloeiende regeringsinstabiliteit. Bij het stelsel van relatieve meerderheid naar Engels voorbeeld — want daar gaat het in deze studie om — worden de onderscheiden opinies zoals die bij het stemmen worden tot uitdrukking gebracht niet op dezelfde wijze gerepresenteerd in het parlement. Dit systeem maakt wel de kansen groter om een stabiele regeringsmeerderheid te verwerven.

We zullen nu verder nagaan hoe de politieke kaarten zouden liggen bij de invoering van een kiesstelsel waarbij de verkozenen worden aangeduid door middel van het enkelvoudig meerderheidsstelsel met één stembeurt en tevens welke konsekventies een dergelijk stelsel zou kunnen hebben voor het verder functioneren van ons politiek bestel.

Werkwijze.

De resultaten van de verkiezingen van 17 april 1977, die werden bekomen binnen het stelsel van kiesarrondissementen dat deel uitmaakt van ons systeem van evenredige vertegenwoordiging, moeten worden getransformeerd naar een distriktenstelsel met één verkozene — hetzij bij relatieve of absolute meerderheid — per distrikt.

Dit houdt in dat ons land moet worden ingedeeld in 212 gelijkwaardige kiesdistrikten die de eenheid vormen waarin het totaal der uitgebrachte stemmen wordt vertaald naar zetels toe (3). Gelijkwaardige betekent in dit geval dat ieder distrikt evenveel inwoners of ook kiezers moet tellen zodat de stem van elke burger in een gelijke verhouding staat tot diegene die wordt verkozen. Voor ons land zou een kiesdistrikt moet overeenkomen met circa 45.500 inwoners. Er doen zich echter problemen voor die het zeer moeilijk maken het land in te delen in 212 dergelijke gelijkwaardige distrikten. Allereerst hebben we hetzelfde aantal te begeven zetels per provincie behouden als bij het huidig stelsel van proportionele verdeling; dit betekent dat in de provincie Namen 1 zetel staat voor 47.570 inwoners daar waar in de provincie Henegouwen 41.628 inwoners reeds goed zijn voor een zetel. Daarnaast zijn we verplicht te werken

(2) Van belang in dit verband is het al of niet ingebouwd zijn van sperclausules zoals de 5% regel in de Bondsrepubliek en in mindere mate het quorum België.

(3) D.W. RAE, *The political consequences of electoral laws*, New Haven, 1971, p. 19.

met de kieskantons het laagste niveau waarop de stemmen die de diverse partijen hebben bekomen bekend zijn. In totaal zijn er wel 208 kieskantons, waardoor het cijfer der 212 kiesdistrikten wordt benaderd, maar die zijn allerminst gelijkwaardig. Het kanton Fauvillers in de provincie Luxemburg telt slechts 1.642 inwoners wat ongeveer genoeg is voor één dertigste van een zetel, terwijl het kanton Antwerpen alleen al 274.520 inwoners telt wat goed is voor zes zetels. Vooral deze grote kantons vormen ons grootste probleem omdat we niet in alle gevallen over de mogelijkheid beschikken deze kantons onder te verdelen in gelijke samenhangende kiesdistrikten. We hebben gepoogd om op basis van de verdeling van de stemmenpercentages over de diverse partijen bij de huidige en vroegere parlementsverkiezingen alsook met behulp van de uitslagen van de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 1976 in de gemeenten die deel uitmaken van het kanton, tot een zo nauwkeurig mogelijke toekenning van de zetels op basis van de principes van het meerderheidsstelsel te komen in die kantons waarvan het aantal inwoners recht geeft op meer dan een zetel. Vooral een aantal kieskantons gevormd door de grote steden waar de stemmenpercentages van de onderscheiden partijen dicht bij elkaar liggen leveren problemen op bij de toekenning van de zetels ; voor een paar waaronder het kanton Antwerpen zijn we er wel in geslaagd de deeluitslagen op basis van de wijken te bemachtigen. We zijn er niet ingelukt alle twijfelgevallen op te lossen, daarom worden telkens twee getallen opgenomen nl. het meest waarschijnlijk aantal bekomen zetels en het minst waarschijnlijk maar toch mogelijk aantal zetels.

Ook zijn we er niet in geslaagd, daar we moesten werken met reeds voorafgevormde kieskantons, het inwonersaantal van alle distrikten gelijk te houden. Op die manier moesten 19 % der zetels, toegekend worden in distrikten met meestal iets meer dan 50.000 inwoners en 16 % der zetels in distrikten met een weinig minder dan 40.000 inwoners ; in een zeldzaam geval waren de afwijkingen groter bv het distrikt Halle met 65.199 en Dinant met 30.939 inwoners per zetel.

Het was tevens van belang de kiesdistrikten zo objectief mogelijk uit te tekenen, want de mogelijkheden van het « gerrymanderen » (4) zijn allom bekend. Om een zo groot mogelijk objectiviteit te bereiken werden los van elke referentie naar de uitslag eerst de kiesdistrikten op een kaart uitgetekend waarbij enkel een zo gelijk mogelijke verdeling van het aantal inwoners per distrikt richtinggevend was.

(4) Selektieve uittekening van de kiesdistrikten zodat bepaalde partijen worden bevoorreed.

De resultaten.

De resultaten worden, per provincie, vergeleken met deze die de diverse partijen konden verwerven door middel van het stelsel der proportionele vertegenwoordiging bij de laatste verkiezingen.

In West-Vlaanderen gaan hoogst waarschijnlijk de 23 zetels alle naar de CVP ; er bestaat evenwel een kleine kans dat 1 van de 2 zetels van het distrikt Oostende zou toegewezen worden aan de BSP. Vergelijken met het huidig systeem zou dit voor de CVP een winst van 12 (of 11) zetels betekenen ; voor de BSP een verlies van 6 (of 5) zodat deze partij er in het beste geval nog 1 overhoudt. De stemmen bekomen door de andere partijen zouden dus voor deze partijen verloren gaan. Met slechts 45,21 % der stemmen zou de CVP alle zetels in deze provincie kunnen in de wacht slepen. Vier van deze zetels zouden toegewezen worden bij absolute meerderheid welke zich situeren in het huidig arrondissement Tielt en het kieskanton Harelbeke van het arrondissement Kortrijk.

In Oost-Vlaanderen zijn er 29 zetels te begeben. Hier haalt de PVV één zetel en dit vooral dank zij het vrij hoge percentage dat deze partij bekomt in het kleine kanton Horebeke waardoor de partij in het door ons gevormd distrikt de relatieve meerderheid verwerft. Voor de rest bestaat de grootste kans dat ze alle aan de CVP worden toegekend ; er is wel een mogelijkheid, zij het zeer geringe, dat de BSP in het huidig kieskanton Gent 3 zetels van de zes zou bekomen die zich zouden situeren in de oude stad Gent van voor de fusie.

Bijgevolg mag verwacht worden dat hier de CVP met 40,67 % der stemmen 28 zetels bekomt wat 16 meer is dan nu. De 19,62 % der stemmen van de PVV zouden goed zijn voor 1 zetel terwijl de BSP met 21,02 % waarschijnlijk geen enkele zetel bekomt.

De VU, KP, Amada en Ral bekomen eveneens geen enkele zetel.

Aan de CVP worden drie zetels toegekend bij absolute meerderheid ; zetels die zich situeren in de NW-hoek van de provincie in de omgeving van Eeklo.

In de provincie Antwerpen waar de BSP in Vlaanderen het sterkst vertegenwoordigd is behaalde ze in geen enkel kanton de relatieve meerderheid daar waar ze die traditioneel wel bekwam in de kantons Antwerpen, Boom, Borgerhout en Mechelen. Via het distriktenstelsel toegepast bij ons meerderheidsstelsel behaalt de BSP alleszins nog 3 van de 33 zetels nl. 2 in het huidig kanton Antwerpen en 1 in Borgerhout. In het beste geval is het ook nog mogelijk dat deze partij 6 zetels totaliseert waarbij ze dan ook een zetel bekomt te Mechelen en Ekeren

en de verhouding in het kanton Borgerhout wordt omgekeerd van 2 zetels voor de CVP en 1 voor de BSP naar twee voor de BSP en 1 voor de CVP. Ook hier in deze provincie is het waarschijnlijk dat de CVP 30 zetels verwerft tegen 16 met het systeem der evenredige verdeling en dit met 45,28 % der stemmen. De BSP behaalde nu 8 zetels met 23,54 % der stemmen, in het beste geval zou ze dit benaderen met 6 zetels, in het meest waarschijnlijke geval wordt dit herleid tot 3. Alle andere partijen met als grootste slachtoffers de VU en de PVV bekomen geen enkele zetel.

In deze provincie staat de CVP uitzonderlijk sterk, in 10 van de 19 kieskantons lag haar stemmenpercentage boven de 50 % waardoor ze door middel van ons meerderheidsstelsel reeds 13 zetels bij absolute meerderheid toegewezen krijgt.

Limburg blijft de Vlaamse provincie waar de CVP in haar geheel genomen het sterkst staat. Met 47,90 % bekomt deze partij een confortabele meerderheid in alle 14 kiesdistrikten; hierdoor verwerft ze juist het dubbele van het aantal zetels dat ze nu bekwam; de andere partijen bekwamen uiteraard geen enkele zetel. In deze homogene CVP provincie bekomt deze partij als gevolg van de lichtere vooruitgang die de partij maakte vergeleken met de andere Vlaamse provincies, minder absolute meerderheden dan men zou kunnen verwachten nl. 3 zetels op de 14.

Met de provincie Luik zijn we in Wallonië aanbeland. In deze provincie bekomt de PSC 3 zetels; twee in de distrikten in het Oosten van de provincie (met de Oostkantons) en één in het door ons gevormde kiesdistrikt bestaande uit de huidige kieskantons Dalhem en Herve. In de andere 19 distrikten gaan de zetels alle naar de PSB. Wel behaalt de PRLW de relatieve meerderheid in het kanton Stavelot en de PSC in het kanton Ferrières doch deze kantons zijn te klein en de meerderheden te gering om een zetel op te leveren voor die partijen. In deze provincie zou de PSB er in slagen 7 van haar 19 zetels bij absolute meerderheid te verwerven en dit terwijl ze over gans de provincie 40,54 % der stemmen bekomt. Deze absolute meerderheden van de PSB situeren zich ten westen van Luik en in de streek rond Borgworm en Hoi. De PSC van haar kant verwerft haar 3 zetels bij een relatieve meerderheid, daar waar ze bij een stelsel van evenredige vertegenwoordiging met 25,07 % der stemmen recht heeft op 6 zetels. De grootste verliezer is hier ongetwijfeld de PRLW die met 19,39 % normaal aanspraak kan maken op 4 zetels en nu geen enkele bekomt.

Luxemburg is duidelijk het PSC bolwerk in Wallonië. Alle vijf de zetels gaan bij het distriktenstelsel naar deze partij en dit met 47,04 % der stemmen. In het kieskanton La Roche en Ardenne bekwam de PRLW

evenwel de absolute meerderheid en in de kantons Vielsalm en Durbuy de coalitie PSB-RW de relatieve meerderheid; die kantons tellen echter te weinig inwoners om de balans in het voordeel van die partijen te doen overhellen. De PSC kan geen enkele van de vijf zetels verwerven bij absolute meerderheid; iets wat ze misschien wel zou bereikt hebben voor 2 van haar zetels indien de distrikten selektief werden uitgetekend; het is namelijk zo dat ze in 9 van de 20 huidige kantons de absolute meerderheid heeft.

In de provincie Namen worden de zetels terug verdeeld tussen twee partijen nl. de PSB en ditmaal de PRLW. Deze laatste partij bekomt 2 op 8 zetels en dit is juist evenveel als ze bekomt bij het stelsel van evenredige vertegenwoordiging. Zij slaagt er in met 23 % der stemmen beide zetels te veroveren doordat ze de sterkste politieke formatie is in een aantal (6 op 14) kieskantons die zich situeren in het zuiden van de provincie en aan de grens met de provincie Luxemburg. De PSC die wel in percentages uitgedrukt met 28,29 % de tweede sterkste partij is en die bij een evenredige vertegenwoordiging 3 zetels bekomt, bekomt er nu geen enkele, ze behaalt wel in, jammer genoeg, twee ver uit elkaar gelegen kieskantons, Couvin en Rochefort de relatieve meerderheid. De PSB wordt ook hier in deze provincie duidelijk de sterkste partij met zes zetels wat het dubbele is van het aantal zetels dat ze nu met haar 33,12 % der stemmen kon bemachtigen, ze slorpt bijgevolg de zetels op waar de PSC bij het huidig systeem kan aanspraak op maken; ze bekomt evenwel geen enkele zetel bij absolute meerderheid.

Met Henegouwen komen we in de Waalse provincie waar het meeste zetels te verdelen vallen. Bij het huidig systeem bekomt de PSB 15 zetels, PSC 7, PRLW 5 en het RW 3. Het invoeren van het meerderheidsstelsel komt enkel de PSB ten goede die de hand weet te leggen op 27 zetels waarvan 7 met een absolute meerderheid. De PSC houdt er nog drie over dank zij haar sterke positie in de kantons Komen en Moeskroen en de zwakte van de PSB in de kantons Edingen, Lens en Chièvres. In deze twee laatste kieskantons nl. Lens en Chièvres is het wel de PRLW die de relatieve meerderheid bekomt maar dit levert deze partij toch niet genoeg stemmen op om in dat distrikt aan de PSC de zetel te ontfutselen.

In de provincie Brabant vallen er 48 zetels te verdelen. De vijf zetels voor Waals Brabant gaan alle naar de PSB die dit resultaat bereikt met slechts 30,87 % der stemmen. Hetzelfde speelt zich af in de distrikten van Vlaams Brabant maar hier is het de CVP die kan aanspraak maken op alle 17 zetels en dit eveneens bij relatieve meerderheid. Daar waar de PSB in alle kantons van Waals Brabant de relatieve meerderheid

bekomt is er in het Vlaamse gedeelte 1 klein kanton nl. Landen waar de CVP niet de relatieve meerderheid bekommt ten voordele van de BSP.

Te Brussel gaan, zoals kan verwacht worden, ongeveer alle zetels naar het FDF. De PSB behaalt alleszins in het kanton Anderlecht nog 2 van de 3 zetels ; er bestaat evenwel een kleine kans dat ze ze alle drie verwerft en dit ten nadele van het FDF die er hier dan geen enkele zou bekomen. Er mag evenwel verondersteld worden dat het FDF 24 van de 26 Brusselse zetels in de wacht sleept en dit alle met een relatieve meerderheid.

Over de gehele provincie beschouwd komen twee partijen als overwinnaars uit de bus nl. de CVP die met ons systeem 17 zetels bekommt tegen normaal 10 en het FDF met 24 tegen normaal 11. De PSB blijft ongeveer status-quo met 7 zetels wat 1 zetel meer is dan bij de evenredige vertegenwoordiging doch haar Vlaamse vleugel de BSP verliest haar 4 zetels waardoor de BSP-PSB in haar totaliteit 3 zetels minder telt. De grote verliezers zijn hier vooral de PSC, PRLW, VU, PVV en BSP.

Het meest in het oogspringend blijft hier toch het resultaat van het FDF dat met 21,24 % van het totaal der uitgebrachte stemmen in de provincie Brabant niet minder dan de helft der zetels weet te bemachtigen.

Mogelijke konsekwenties van het meerderheidsstelsel ten aanzien van het Belgisch politiek bestel.

Uit de tabel kunnen we leren dat vier partijen nl. VU, PL, RW en KP, qua parlementaire vertegenwoordiging van de kaart worden geveegd. Het zwaarst zou de VU getroffen worden ; deze partij komt in grootte qua bekomen stemmenpercentage op de vierde plaats vóór de PVV, PRLW, PSC en FDF die alle wel een of meerdere zetels konden in de wacht slepen. Het zijn vooral de CVP, de PSB en het FDF die van het meerderheidstelsel zouden kunnen profiteren en door de invoering van dit stelsel procentueel aanzienlijk meer zetels in de wacht zouden kunnen slepen dan het stemmenpercentage dat bekomen wordt.

Uit de wijze waarop de zetels verdeeld liggen over de verschillende partijen wordt het zonder meer duidelijk dat het meerderheidsstelsel vooral de regionale verschillen overbeklemtoont en geen rekening houdt met de manier waarop de opinies gespreid liggen bij de bevolking. Zo worden in Vlaanderen, alleen door het feit dat de CVP overal relatief de sterkste politieke groepering is, bijna alle zetels aan deze partij toegekend zonder dat de opinies van iets meer dan de helft van de Vlaamse bevolking in het parlement naar behoren zouden kunnen aan bod komen. Er is zelfs nog meer, aangezien Vlaanderen meer inwoners

telt dan Wallonië en Brussel samen, bestaat een niet geringe kans dat de CVP de absolute meerderheid bekomt in zetels uitgedrukt, waarbij zich dan de situatie voordoet dat één partij met de steun van nagenoeg 1/4 van het kiezerskorps gesitueert in de noordelijke helft van het land het gehele land onder politieke controle zou krijgen.

In Wallonië op zichzelf beschouwd is de toestand wel iets anders. Ook hier zie je duidelijk het regionale element doorwegen. In het geïndustrialiseerde gedeelte gaan ongeveer alle zetels naar de PSB, terwijl in het meer agrarische en bosrijke zuiden en oosten de meeste zetels naar de PSC en een paar naar de PRLW gaan.

Dank zij de concentratie van het FDF in een klein maar dicht bevolkt gebied in het centrum van het land en mede als gevolg van de sterke

TABEL

**Vergelijking van het stemmenpercentage en zetels
bekomen bij het stelsel van evenredige vertegenwoordiging
en het gesimuleerd stelsel van relatieve meerderheid, door de diverse partijen**

Partijen	Stemmen %	Evenredige vertegenwoordiging Zetels		Meerderheidsstelsel* Zetels	
		abs.	%	abs.	%
CVP	26,19	56	26,42	112 (105)	52,83 (49,53)
PSC	9,75	24	11,32	11	5,19
BSP	13,01	27	12,74	3 (10)	1,41 (4,72)
PSB**	13,93	35	16,51	59 (60)	27,83 (28,30)
PVV	8,53	17	8,02	1	0,47
PRLW	5,89	14	6,60	2	0,94
PL	1,12	2	0,94	—	—
VU	10,03	20	9,43	—	—
RW**	2,93	5	2,36	—	—
FDF	4,19	10	4,72	24 (23)	11,32 (10,85)
KP	2,71	2	0,94	—	—
	98,28	212	100,00	212	100,00

* De cijfers tussen haakjes geven het minst waarschijnlijk maar toch mogelijke aantal zetels en percentages aan, het andere cijfer het meest waarschijnlijke.

** Het stemmenpercentage bekomen door het kartel PSB-RW in de provincie Luxemburg werd uit mekaar gehaald en verdeeld over deze twee partijen.

versnippering van de stemmen over een groot aantal partijen, kan ze met slechts 4,10 % van het totaal der uitgebrachte stemmen 11 % der zetels veroveren om zo de derde grootste partij binnen het parlement te worden.

Uit voorgaande is ondertussen wel gebleken dat bij het meerderheidsstelsel naar Engels voorbeeld vooral de concentratie van de stemmen belangrijk is en niet de spreiding van de stemmen alleen over het grondgebied is voldoende wat overduidelijk geïllustreerd wordt uit het feit

dat de Volksunie op die manier met 10,03 % der stemmen geen enkele zetel zou verwerven.

Indien de invoering van een meerderheidsstelsel in België een dergelijke toestand zou kreëren dan zou dit ongetwijfeld uitlopen op een ernstige krisissituatie omdat bij een resultaat zoals bekomen bij onze simulatie er wel een stevige regeringsmeerderheid kan zijn maar daarbij komt echter dat het ene gedeelte van het land in staat wordt gesteld te regeren tegen de andere helft. In zo'n situatie zou de grondwettelijke regel van de regeringspariteit tussen Nederlandssprekenden en Franstaligen geen oplossing bieden omdat het dan nog altijd mogelijk blijft wetten goed te keuren zonder de instemming van de vertegenwoordigers van het zuiden van het land. Zelfs wanneer de CVP nipt niet de meerderheid haalt en niet tot een coalitie kan komen met de relatief kleine PSC dan houdt dit in dat zich ongeveer juist de omgekeerde situatie zal voordoen nl. Wallonië en Franstalig Brussel kan tegen Vlaanderen regeren wat tot dezelfde gevolgen aanleiding zou geven.

Het staat ongetwijfeld vast dat een toestand zoals gekreëerd door het meerderheidsstelsel geen stabiele regering zou opleveren daar het huidige evenwicht dat bestaat tussen de drie konfliktdimensies die het Belgisch politiek leven beheersen onherroepelijk zou verstoord worden; een aantal van de konfliktlijnen komen in mekaars verlengde te liggen waardoor ze elkaar wederzijds versterken wat tot het uiteenspatten van het land kan leiden. Door het feit dat de CVP de absolute meerderheid in het parlement kan veroveren zou zich de levensbeschouwelijke dimensie enten op de kommunautaire wat de reeds wankele vrede tussen het noorden en het zuiden van het land zou doen omslaan in nooit eerder gekende wrijvingen en spanningen.

Wanneer nu toch een meerderheidsstelsel zou ingevoerd worden wat zijn dan de mogelijkheden om te ontsnappen aan deze konsekwenties?

Er kan zich een gedragsverandering voordoen bij de kiezer zelf. Wanneer de burger zich realiseert dat een ekstreme sterke positie van de CVP in Vlaanderen aanleiding geeft tot een diskriminatie van bepaalde opiniestromingen en bevolkingsgroepen dan kan hij zijn keuzegedrag veranderen waardoor de spreiding der zetels over de diverse politieke formaties toeneemt en de pluraliteit verzekert blijft.

Een dergelijk rationeel gedrag van de kiezer is onwaarschijnlijk. Daarnaast gaat een dergelijk hypotese ook in tegen de tendenties van het meerderheidsstelsel waarbij de kiezer de kleine verliezende partijen verlaat om zich tot diegenen te wenden die concurreren om de regeringsmacht. Het is echter ook mogelijk dat zich een hergroepering van de stemmen van de verliezende politieke formaties voordoet onder één politieke noemer.

Een tweede hypotese is dat er zich een verschuiving kan voordoen in de rangen van de meerderheid — hier de CVP — zelf. De kans zit er in dat de aanwezigheid van de twee uiterste polen van de derde konfliktdimensie nl. de sociaaleconomische binnen de partij, niet afdoende meer kan ondervangen worden bij het meerderheidsstelsel. Het huidig kiessysteem biedt juist door het feit dat met lijsten wordt gewerkt de mogelijkheid kandidaten met een verschillende sociaal-ekonomische oriëntatie aan het publiek te presenteren en te laten verkiezen. In ons distriktstelsel daarentegen is er slechts één enkele kandidaat per partij waarbij de CVP in ieder distrikt telkens zou gedwongen worden te kiezen voor een kandidaat van een bepaalde sociaal-ekonomische strekking. Het is zeker niet denkbeeldig dat een dergelijke procedure op moeilijkheden zou uitlopen binnen de partij en uiteindelijk zou resulteren in een eigen kandidaatstelling en partijvorming van de verschillende standengroepen. Indien het meerderheidsstelsel inderdaad deze evolutie tot gevolg zou hebben dan heeft de Belgische staat nog een redelijke kans op overleven op voorwaarde echter dat de arbeidersstand binnen de CVP en de BSP mettertijd één politieke partij vormen en er zich in het konservatieve kamp ook, een door de feiten gedwongen, hergroepering voordoet.

Wanneer de politieke lijnen zich op die manier zouden gaan uittekenen zou een elkaar wederzijds versterken van twee konfliktlijnen worden vermeden omdat het Waals-Vlaamse element en het vrijzinnig-katholiek standpunt een konstante zouden vormen binnen elke regering. Bij het alterneren van de regering zou dan de konservatieve of progressieve pool van de sociaal-ekonomische dimensie de variabele vormen waarbij we dan volledig terecht komen in de funktie dat het meerderheidsstelsel in Groot-Brittannië vervult. In dat laatste geval kan ook verwacht worden dat het Brusselse probleem tot zijn ware proporties kan herleid worden. De sterke positie van het FDF in de Brusselse agglomeratie zou, zo mag verondersteld worden, nog slechts van korte duur zijn daar de kiezer vlug zou beseffen dat verder stemmen voor deze partij geen resultaat meer oplevert. Het reduceren van het belang van het FDF is evenwel pas mogelijk wanneer de alternerende meerderheden van het konservatieve of progressieve kamp zodanig zijn dat het FDF niet op de wip kan komen te zitten wat niet op voorhand kan gezegd worden.

Bij de invoering van een meerderheidsstelsel zullen de partijen wel voor zichzelf reeds nagegaan hebben welke hun kansen zijn om een respectabel aantal zetels te veroveren. Het is dan ook voor de hand liggend dat tussen bepaalde partijen reeds vóór de verkiezingen afspraken kunnen worden gemaakt naar een verkiezingskoalitie toe om in Vlaanderen een tegenmacht op te bouwen tegen de CVP en in Wallonië tegen de PSB. Hier hebben we nu de uitslag van een aantal koalities berekend ;

de berekening is heel wat minder nauwkeurig dan deze uitgevoerd bij de hypotese dat geen koalitielvorming plaats heeft, niettemin geeft ze toch de trend aan en het is juist dit dat voor ons van belang is.

Vormen in Vlaanderen de BSP en de PVV coalitie en blijven de CVP en de VU als aparte partij aan de verkiezingen deelnemen en vinden er daarnaast in Wallonië en Brussel geen coalities plaats dan kan een samengaan van de coalitie BSP/PVV met de PSB deze konstellatie de meerderheid geven met ongeveer 94 zetels tegen 90 voor de CVP/PSC; het FDF blijft echter op de wip. Wanneer de CVP in dit geval dan ook coalitie gaat vormen met de VU dan bekomt deze nagenoeg alle Vlaamse zetels en verwerft ze de absolute meerderheid in het parlement.

Worden in Vlaanderen geen coalities gevormd tegen de CVP en gaat men alleen in Wallonië over tot koalitielvorming dan kan geen enkele coalitie krachtig genoeg zijn om het hoofd te bieden aan de CVP omdat Vlaanderen over 116 van de 212 zetels beschikt. Daarbij komt ook nog dat het in Wallonië moeilijk (nog moeilijker dan in Vlaanderen) moet zijn om tot een gezamenlijk links-rechtse coalitie te komen, er mag eerder verwacht worden dat er een linkse (PSB-KP-RW) tegen een rechtse (PSC-PRLW) koalitielvorming zal gevormd worden waarbij de linkse coalitie dan minder zetels zou bekomen dan de PSB zonder koalitielvorming zou verwerven nl. 47 tegen 57. Er kunnen nog meer formules worden uitgedacht maar het voornaamste probleem blijft steeds dat men zal worden gekonfronteerd met twee totaal verschillende koalitielvormingen in Wallonië en Vlaanderen. Partijen die ideologisch dezelfde strekking hebben zouden telkens gedwongen worden samen te werken met een partner van een andere strekking naargelang men zich in het noorden of het zuiden van het land bevindt en dit omdat de sterkte van de ideologisch verschillende politieke formaties niet gelijk verdeeld is over het land. Zo zou bijvoorbeeld een vanuit ideologisch oogpunt gezien nogal paradoxale situatie ontstaan dat de PVV vanuit haar coalitie met de BSP (de coalitie die in Vlaanderen voor beide partijen matematicus het meest zetels zou opleveren) haar Waalse ideologische partner de PRLW moet bestrijden indien het tot een regering komt die bestaat uit PVV/BSP en PSB.

We kunnen bijgevolg besluiten dat in een dergelijk koalitiesysteem voor het land weinig positieve mogelijkheden steken mede omdat men dan terug af te rekenen krijgt met alle gekende problemen eigen aan de koalitielvorming.

De andere wijze van kandidaatstelling kan eveneens het stemgedrag van de kiezer beïnvloeden. Bij het meerderheidstelsel treedt de persoonlijkheid van de kandidaat meer op de voorgrond maar wordt anderzijds het uitdeinen van het persoonlijkheidseffect ook beperkt tot een kies-

distrikt van nagenoeg 45.000 inwoners en kan het niet meer ten volle spelen binnen een volledig kiesarrondissement.

Aangezien politiek talent en attractieve persoonlijkheden zich niet noodzakelijk concentreren binnen één partij bestaat wel een kans dat de kiezers een aantal bekwame mensen die verschillende opiniestromingen vertegenwoordigen naar het parlement zullen sturen.

Bij het meerderheidsstelsel is het ook zo dat de verkozene veel meer de gekozene is van het distrikt en dat hij voor zijn herverkiezing ook meer dan bij het lijstenstelsel afhankelijk is van het oordeel van zijn kiezers. Hieruit vloeit voort dat een dergelijke afgevaardigde zich vooral richt naar de wensen van een zo groot mogelijk deel van de bevolking in zijn kiesdistrikt waardoor hij tracht de verschillende politieke opinies in zichzelf te verzoenen waarbij dan het enge partijstandpunt meer naar de achtergrond wordt verdrongen.

Om het uiteenvallen van de Belgische staat bij de invoering van een meerderheidsstelsel te vermijden is het natuurlijk ook mogelijk de grondwet te wijzigen indien de daarvoor noodzakelijke meerderheid wordt gevonden. Door het inbouwen van een grondwetsartikel dat stelt dat de regering moet steunen op een parlementaire meerderheid in de twee taalgroepen kan het stabiliserende effect van de elkaar doorkruisende konfliktlijnen worden geïnstitutionaliseerd. Een dergelijke procedure brengt echter met zich mee dat men telkens zal te maken hebben met koalitieregeringen waarbij men dan terug voorbijschiet aan het voornaamste doel van een meerderheidsstelsel, namelijk een stabiele regering.

Besluit.

Uit deze reeks spekulaties kan afgeleid worden dat het invoeren van een meerderheidsstelsel met één stembeurt niet alleen problemen schept van partijorganisatorische of grondwettelijke aard maar dat dit stelsel vooral konsekwenties heeft t.a.v. het verder doeltreffend blijven functioneren van de Belgische staat zelf. Het invoeren van een meerderheidsstelsel in ons land houdt in dat er een grote kans bestaat dat de CVP en zeker de CVP/PSC de absolute meerderheid bekomt in het parlement. Wanneer er op het eerste zicht wel een stabiele regeringsmeerderheid zou zijn dan is het nog helemaal niet zeker dat betrekkelijk vlug een mogelijkheid zal bestaan om tot alternerende regeringsmeerderheden te komen zodat er onvoldoende waarborgen zijn voor de goede democratische werking van het politiek bestel.

Het grootste gevaar van het meerderheidsstelsel zit in de kans dat een aantal konfliktlijnen elkaar wederzijds zullen versterken nl. Vlaams en

Katholieke versus. Franssprekend en Vrijzinnig, wat katastrofaal zou zijn voor het land.

Uiteindelijk moet gesteld worden dat het huidige stelsel van evenredige vertegenwoordiging het best mogelijk is en vooral de zekerste toekomst biedt omdat de uitslag van de gedragswijziging die zich bij het kiezerskorps voordoet door de invoering van het meerderheidsstelsel te onzeker is en voorafgaande grondwettelijke voorzorgsmaatregelen terug leiden tot koalitieregeringen zodat men geen stap verder komt vergeleken met de huidige toestand.

Summary : Simulation of a system of single majority representation in Belgium.

Based upon the electoral results from the 17/4/1977 general election this study examines how the introduction of a system of single majoritarian representation (as in Great-Britain) might « reshuffle the cards » among the various political parties.

Furthermore, one has examined which might be the consequences of the introduction of majoritarian representation for the over-all functioning of the Belgian political system. One has also explored the possibilities to counterbalance the possible negative consequences of such a representation system.

